Stichting Landelijk
Ongedocumenteerden
Steunpunt

Aan: Staatssecretaris van Justitie

Betreft:Internetconsultatie Vreemdelingendetentie

Utrecht, 28 januari 2014

Geachte staatssecretaris,

Namens stichting LOS wil ik u de volgende gedachten meegeven voor de internetconsultatie over Vreemdelingendetentie

1. DETENTIE vs alternatief

Vreemdelingendetentie is een uiterste middel en moet dat ook blijven. Alternatieven moeten eerst onderzocht worden. De ervaring van de afgelopen jaren, en uw informatie over de pilot 'alternatieven' leert ons, dat alternatieven nauwelijks gebruikt worden. Dat heeft enerzijds te maken met de korte tijd waarin een besluit over het opleggen van vreemdelingendetentie genomen moet worden, anderzijds ook vanwege onduidelijke criteria. Het gevolg is dat vreemdelingendetentie in feite wordt opgelegd wanneer het kan, zonder serieuze afweging van alternatieven.

Meer tijd voor onderzoek is positief

De staatssecretaris stelt, dat in de nieuwe opzet meer ruimte is voor het afwegen van alternatieven (blz 12, 14 en 36), doordat drie uur extra genomen wordt voor de afweging, met mogelijke uitbreiding tot maximaal 24 uur meer. We zijn blij dat tenminste erkend wordt dat in de huidige situatie onvoldoende tijd is voor het afwegen van alternatieven.

Stichting LOS is echter bezorgd dat 9 uur nog steeds onvoldoende is om alle informatie in te winnen en een geinformeerde afweging te maken. Wij pleiten er daarom voor om na overdracht aan de detentielocatie, een nieuw moment te benoemen waarop de afweging of een lichter middel gebruikt kan worden, nogmaals expliciet gemaakt moet worden. Dit zou bijvoorbeeld kunnen na afloop van de intakeperiode, of maximaal na 10 dagen.

Meer informatie nodig

Voor een zorgvuldige afweging is informatie uit diverse bronnen nodig, en die zal niet altijd op tijd beschikbaar zijn. Op blz 36 wordt als nieuwe informatie-bron DT&V genoemd, maar DT&V is lang niet altijd op de hoogte van de relevante medische aspecten en alternatieve opvangmogelijkheden of mogelijkheden voor financiele borgstelling.

Kanaalstraat 243 • 3531 CJ Utrecht • tel: 030 2990222 • fax 030 2990223
info@stichtinglos.nl • www.stichtinglos.nl • rek.nummer 9552448

Daarom pleit stichting LOS voor een verplichte consultatie (indien van toepassing) van: medische zorg, geestelijke gezondheidszorg, en de sociale omgeving zoals VluchtelingenWerk en COA. Bovendien is een Risk Assessment noodzakelijk voor een zorgvuldige afweging, het gebruik hiervan zou verplicht moeten worden.

Criteria voor alternatieven

Gezien de ruime criteria die momenteel in de wet staan voor het opleggen van vreemdelingen-detentie, is er in veel gevallen wel een wettelijke basis voor vreemdelingendetentie. Expliciete citeria voor het toepassen van een lichter middel lijken noodzakelijk. De afweging moet kenbaar gemaakt worden en getoetst kunnen worden.

2. REGIME

Voor wat betreft het regime, het uitgangspunt moet zijn maximale vrijheid en minimale beperkingen. De vrijheid zou alleen beperkt moeten worden voor zover dat noodzakelijk is voor het handhaven van orde en veiligheid, en het regime zou zoveel mogelijk ten dienste moeten staan van de terugkeer. Dat uitgangspunt deelt de staatssecretaris gelukkig ook (blz 5).

De staatssecretaris onderscheidt verschillende regimes, met name het verblijfs, beheers, extra-zorg- en relatie-regime. Deze regimes onderscheiden zich in een verschillende mate van vrijheid. In principe verblijven de vreemdelingen in het verblijfsregime, stelt de staatssecretaris. Het is ons dan ook niet duidelijk waarom bij de intake het beheersregime toegepast gaat worden? Immers, de restrictieve situatie binnen het beheersregime kan mogelijk escalerend werken voor de personen met een traumatisch verleden/ en eventueel daarmee samenhangende psychische en psychiatische problematiek.

Verblijfsregime

Het verheugt ons dat het verblijfsregime meer vrijheid biedt gedurende de dag dan de huidige situatie van vreemdelingen in artikel 59- detentie. Daarbij verbaast het ons dat de staatssecretaris het nodig vindt om de vreemdelingen 2 uur extra in te sluiten gedurende de dag. Aangezien het Reglement Grenslogies wordt ingetrokken, is dit zelfs een teruguitgang voor de personen die op basis van dit regime gedetineerd zouden worden. Indien de tussentijdse insluiting niet nodig was in het regime Grenslogies, dan is het onduidelijk waarom het nu wel nodig geacht wordt.

Het verheugt ons ook dat de mogelijkheid geboden wordt om de eigen mobiele telefoon te gebruiken. Het is wel teleurstellend dat de internetmogelijkheden vooralsnog beperkt blijven, terwijl er al jarenlang mee geëxperimenteerd wordt (blz 27*).* Graag zien we een concreet stappenplan om zo spoedig mogelijk meer internetgebruik mogelijk te maken.

Ook verheugend is dat cursussen aangeboden worden, hiermee wordt een oude traditie van het detentiecentrum Tilburg weer opgepakt. Graag horen we welke cursussen gedacht zijn, en een praktische uitwerking van de plannen.

Wij zijn teleurgesteld dat er niets lijkt te zijn geregeld voor bezoekrecht van familie en vrienden zonder verblijfsvergunning. Hier zou expliciet een vorm voor gevonden moeten worden. Bovendien blijft het aantal bezoekuren van tenminste 2 uur per week gehandhaafd. Het is ons niet duidelijk waarom dit niet een groter aantal uren kan zijn. Zou er ook geen relatiebezoek mogelijk gemaakt moeten worden voor diegenen met partners in Nederland?

Wij zijn verheugd dat de mogelijkheid van verlof apart benoemd wordt, de ervaring is helaas dat dit vrijwel nooit wordt toegestaan. Met name bij ingrijpende gebeurtenissen in de familie (geboorte, overlijden, begrafenis) zouden vreemdelingen de mogelijkheid moeten krijgen om aanwezig te zijn. Hiervoor zien wij graag nadere richtlijnen.

Kanaalstraat 243 • 3531 CJ Utrecht • tel: 030 2990222 • fax 030 2990223
info@stichtinglos.nl • www.stichtinglos.nl • rek.nummer 9552448

Beheersregime

Criteria voor plaatsing in het beheersgerime zijn, volgens de staatssecretaris: fysiek en verbaal geweld, manipulatief en intimiderend gedrag/ antisociale gedrags- of persoonlijkheidsproblematiek, geen of gebrekkige acceptatie van de regelgeving of een onvoldoende coöperatieve houding, poging tot ontvluchten, vernieling van goederen. Het niet meewerken aan terugkeer of strafrechtelijke antecedenten zijn als zodanig GEEN reden om iemand in het beheersregime onder te brengen. Gedragsproblematiek agv psychische klachten is ook geen reden voor plaatsing in het beheersregime (blz 10), máár mensen met gedragsproblemen (wegens psychische klachten) kunnen wel in het beheersregime geplaatst worden.

Verblijf in het beheersregime betekent: minder verblijf buiten de cel, minder bezoek, minder luchten, minder mogelijkheden om cursussen te volgen, minder gelegenheid om te bellen. In de praktijk betekent het instellen van het beheersregime dan ook een nieuwe ordemaatregel, bovenop de al bestaande ordemaatregelen. Zoals bij elke orde-maatregel, moet deze proportioneel zijn en doelmatig. Wij vragen ons af: in hoeverre draagt het beperken van vrijheid, cursussen, bezoektijden en telefoongesprekken bij aan de orde en veiligheid in de instelling? Wie controleert de toepassing van deze orde-maatregel, en hoe is gegarandeerd dat deze afweging zorgvuldig en individueel gemaakt is?

Stichting LOS is van mening dat de directeur al voldoende gelegenheid heeft om ordemaatregelen in te stellen, en dat het beheersregime daarom een nutteloze toevoeging is. Bovendien is het een te algemene maatregel, die weinig ruimte biedt voor maatwerk.

Kwetsbare groepen en bijzondere opvang

We zijn verheugd dat de definitie van kwetsbare groepen parallel gaat lopen aan de Terugkeerrichtlijn: minderjarigen, niet-begeleide minderjarigen, gehandicapten, bejaarden, zwangere vrouwen, alleenstaande ouders met minderjarige kinderen of personen die geweld hebben ondergaan. In dit lijstje missen wij de personen met psychische en psychiatrische problemen, onder andere vluchtelingen. Juist voor deze doelgroep kan vreemdelingendetentie extra beschadigend zijn.

Onduidelijk blijft helaas op welke manier deze groepen geidentificeerd worden, en hoe extra aandacht aan kwetsbare groepen gegeven gaat worden. Vindt er voor hen een extra check op detentiegeschiktheid plaats? Hoe worden alternatieven voor detentie gewogen? Wie controleert of het aangepaste regime aan hun behoeften voldoet? Is er extra medische zorg beschikbaar?

Voor wat betreft minderjarigen: zij zouden nooit in detentie geplaatst mogen worden, zie hiervoor de uitgebreide stellingname van de coalitie Geen Kind in de Cel en het rapport 'Pappa, hebben we iets ergs gedaan?'.

3. MEDISCHE ZORG

Wij zijn blij dat de mogelijkheid geboden wordt om een eigen arts te consulteren. Wel pleiten wij ervoor dat de toegang van deze arts ook vergemakkelijkt wordt, en dat deze arts ook effectief mogelijkheden tot eigen onderzoek krijgt, mn door gebruik van bestaande faciliteiten voor zover daarbij het werk van de instellingsartsen niet wordt gehinderd.

We zouden graag ook zekerstellen dat ingezette behandelingen, zowel buiten detentie als binnen detentie, zoveel mogelijk voortgezet worden. Onderbreken van behandeling is schadelijk, en vindt helaas te veel plaats.

Het verontrust ons dat detentieongeschiktheid beoordeeld wordt door de instellingsarts. Deze arts zou de rol moeten hebben van een huisarts, en dus niet verplicht moeten zijn om te adviseren over voortzetting van detentie. Wel kan de instellingsarts (dreigende) gezondheidsschade melden, aan de arts die oordeelt over de detentiegeschiktheid. Beoordeling van detentiegeschiktheid geschiedt bij voorkeur door een onafhankelijke arts. Hiervoor moeten duidelijke en kenbare normen opgesteld worden, die ook getoetst kunnen worden.

Kanaalstraat 243 • 3531 CJ Utrecht • tel: 030 2990222 • fax 030 2990223
info@stichtinglos.nl • www.stichtinglos.nl • rek.nummer 9552448

4. VERVOER

Hierover missen wij informatie, terwijl de ervaring uit het verleden leert dat hier nogal wat mis gaat. Mensen worden naar de ambassade of het ziekenhuis geboeid vervoerd, of met broekstok, terwijl er in feite geen reden is om ontvluchting te verwachten. Hoe wordt vervoer naar andere detentiecentra of de rechtbank geregeld? Waar wordt vastgelegd hoe gegarandeerd wordt dat vervoer menselijk gebeurt?

5. ORDE en DISCIPLINE

Ordemaatregelen zijn volgens de staatssecretaris nodig om de orde en veiligheid in de inrichting te waarborgen. Volgens het voorstel wordt daarbij toegestaan: gebruik van geweld, vrijheidsbeperking, controle op verboden voorwerpen, uitsluiten van deelname aan activiteiten, afzondering, gedogen geneeskundige handelingen, inbeslagname voorwerpen. Naast ordemaatregelen zijn ook disciplinaire maatregelen mogelijk, deze zijn bedoeld als correctie op laakbaar gedrag. Als diciplinaire maatregel wordt genoemd het tijdelijk uitsluiten van sport en spel of afzondering (bij geweld, vermieling of drugs) (blz 6). Naast bovengenoemde maatregelen is er natuurlijk ook altijd de mogelijkheid van overplaatsing naar een beheersregime.

Het is verontrustend dat er de directie zoveel mogelijkheden tot orde-handhaving en disciplinering krijgt. De vraag is hoe gegarandeerd zal worden dat deze mogelijkheden alleen in het uiterste geval, als 'ultimum remedium' worden toegepast. Ook missen wij nadere invulling van alle genoemde middelen, met name de middelen 'vrijheidsbeperking' en 'afzondering'. Op wat voor soort locatie gebeurt dat, welke rechten hebben afgezonderde vreemdelingen nog? Hoe wordt het klachtrecht zeker gesteld, en hoe wordt de advocaat geinformeerd?

We zijn verheugd dat de staatssecretaris eindelijk het middel 'visitatie' niet meer standaard zal toepassen, en in plaats daarvan bodyscans zal gebruiken. Ook dat moet overigens terughoudend gebeuren, het blijft een ingrijpend middel. Nadere regelgeving over het gebruik van de bodyscan en over het eventuele gebruik van visitatie is noodzakelijk. Met name moet zekergesteld worden dat mensen niet na elk transport, zelfs tussen instellingen, gecontroleerd worden. En dat vluchtelingen, met een mogelijk traumatisch verleden, nooit worden gevisiteerd.

Het verontrust ons wel dat deelname aan terugkeeractiviteiten verplicht lijkt te worden. Het wordt zelfs een verplichting die de directeur kan opleggen, kunnen dan ook disciplinaire maatregelen volgen indien de vreemdeling dit weigert? We vragen ons af welke sancties hierop staan, en welke afweging daarbij gemaakt wordt? We zien de reden 'niet meewerken aan terugkeeractiviteiten' niet terug in het lijstje van redenen voor ordemaatregelen, noch als redenen voor het overplaatsen naar het beheersregime. We vragen ons bovendien af hoe deze verplichting zich verhoudt met het gegeven dat vreemdelingendetentie bedoeld is voor diegenen die hun vertrek niet zelfstandig regelen – feitelijk zouden alle mensen in vreemdelingendetentie onder deze strafmaat kunnen vallen, immers, zodra zij zich weer inzetten voor terugkeer moeten zij vrijgelaten worden (stelt ook de staatssecretaris op blz 7).

6. KLACHTRECHT en NGO-toegang

Het is verheugend dat het klachtrecht ook in grensdetentie gerealiseerd wordt, en dat dezelfde garanties geboden worden als in strafdetentie. Helaas is onze ervaring dat het klachtrecht via de beklagcommissie van de Commissie van Toezicht niet heel effectief is, omdat de waarneming van vreemdelingen zelf vaak tegengesproken wordt door het personeel. Er worden maar weinig klachten gegrond verklaard.

De samenstelling van de Commissie van Toezicht heeft daar ook mee te maken. Wij pleiten daarom voor een transparante procedure bij de installatie van de Commissie-leden, zodat deze daadwerkelijk onafhankelijk zijn en ook effectief toezicht kunnen uitoefenen.

Bovendien pleiten wij voor een permanente aanwezigheid van een onafhankelijke organisatie, vergelijkbaar met de aanwezigheid van Cimade (en vier andere NGO's) in de detentiecentra in Frankrijk. Indien goed getraind en gemonitord kan zo'n NGO de rol krijgen van 'vreemde ogen' die weerwoord kunnen geven op uitingen van zowel de vreemdeling als de personeelsleden. Dit idee past in het voorstel van de staatssecretaris, hij schrijft immers dat NGO's vrije toegang moeten krijgen.

Wij hopen dat u bovenstaande opmerkingen gebruikt bij het herschrijven en aanvullen van uw voorstel,

Hoogachtend,

Stichting LOS

Kanaalstraat 243

3531 CJ Utrecht